

ԱՇԽԵՆ ԳՅՈՒՐՋԻՆՅԱՆ

ՀԱՅԱԽՈՍ ՈՒՍԱՆՈՂՆԵՐԻՆ ՖՐԱՆՍԵՐԵՆ ԴԱՐՁՎԱԾԱՅԻՆ
ՄԻԱՎՈՐՆԵՐԻ ՈՒՍՈՒՑՄԱՆ ՏԵԽՆՈԼՈԳԻԱՆԵՐԸ*DOI: 10.24234/journalforarmenianstudies.v3i66.134*

ԱՄՓՈՓՈՒՄ

Սույն հոդվածում ներկայացվում են ֆրանսերեն դարձվածային միավորների ուսուցման որոշ ժամանակակից տեխնոլոգիաներ: Ընդհանուր գծերով ներկայացվում են տեղեկատվական-հաղորդակցական, անձնակողմնորոշիչ, քննադատական մտածողության զարգացման, նախագծային, պրոբլեմային, խաղայնացման տեխնոլոգիաները, կոնկրետ օրինակներով լուսաբանվում է քննադատական մտածողության զարգացման շրջանակներում ձևավորված ԽԻԿ (խթանում, իմաստավորում, կշռադատում) համակարգը ֆրանսերեն դարձվածային միավորների ուսուցման տեսանկյունից: Ըստ փուլերի հստակեցված են դարձվածային միավորների ուսուցման մեթոդները՝ մտագրոհ, խմբավորում, պրիզմա, «Մտածի՛ր-զո՛ւյգ կազմիր-քննարկի՛ր», նաև մեթոդական հնարները կամ գծագրական դասակարգիչները՝ T-աձև աղյուսակ, գաղափարների քարտեզագրում, Վենի դիագրամ, փոխգործուն նշանների համակարգ, բանավեճ, զրույց, համառոտ դասախոսություն, կարուսել և այլն: Բացահայտվում է նախագծային մեթոդի կիրառման հաղորդակցական բնույթը: Կարևորվում է հոգեբանական ինքնորոշման ուսուցման տեխնոլոգիան, որն օգնում է ուսանողներին՝ ինքնուրույնություն դրսևորելու տարբեր դարձվածային միավորներ ճանաչելու, ներկայացնելու կամ ակտիվ խոսքում գործածելու նպատակով: Հիմնավորվում է «խաղայնացում» տեխնոլոգիայի արդյունավետությունը՝ հաշվի առնելով S<S, ինչպես նաև ռեֆլեքսիա տեխնոլոգիաների համադրման նպատակահարմարությունը՝ ըստ ֆրանսերենի ակտիվ բառապաշարի ուսուցման առանձնահատկությունների:

Բանալի բառեր և արտահայտություններ. տեղեկատվական-հաղորդակցական, անձնակողմնորոշիչ, քննադատական մտածողության զարգացման տեխնոլոգիա, նախագծային, պրոբլեմային մեթոդ:

ՆԵՐԱԾՈՒԹՅՈՒՆ

Լեզվադիդակտիկայում մշակվում են բառապաշարի ուսուցման տարբեր տեխնոլոգիաներ, որոնց հիմքում ընկած են ինչպես ընդհանուր դիդակտիկական, այնպես էլ բուն մեթոդական սկզբունքներ: Խնդիր է դրվում հստակեցնել, թե ինչպե՛ս են համադրվում դարձվածային պաշարի և բառապաշարի ուսուցման սկզբունքները, ինչպես նաև ընտրել բառապաշարի և կոնկրետ դարձվածքների ուսուցման տեխնոլոգիաները:

ՄԵԹՈԴԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Հետազոտության հիմնախնդիրը կապված է ֆրանսերեն դարձվածային միավորների ուսուցման տեխնոլոգիաների ընտրության և կիրառման անհրաժեշտության հետ: Բառապաշարի և դարձվածքների ուսուցման տեխնոլոգիաների ընտրությունը հնարավոր է միայն այն դեպքում, եթե հաշվի ենք առնում «ուսուցման տեխնոլոգիա» հասկացությունը: Մեթոդաբանական և մեթոդական տեսանկյուններից դժվարություն է ներկայացնում որոշակի օրինակներով հիմնավորել ուսուցման տեխնոլոգիայի արդյունավետությունը: Հատուկ ուշադրություն է պահանջում նաև դարձվածային միավորների ընտրության հիմնավորումը և դրանց ուսուցողական նպատակներով կիրառման նպատակահարմարությունը:

Ուսումնասիրվել է դարձվածքների ուսուցման տեխնոլոգիաների ընտրության, կիրառման վերաբերյալ մեթոդական գրականություն, հիմնավորվել են խոսքային տարբեր իրադրություններում տարաբանույթ ուսուցման տեխնոլոգիաների կիրառման հնրավորությունները և արդյունավետությունը:

Հետազոտության արդյունքները կարող են կիրառել ֆրանսերեն դասավանդողները (ուսուցիչներ, դասախոսներ) դասավանդելու և

գիտահետազոտական աշխատանք իրականացնելու, իսկ ֆրանսերեն ուսումնասիրող ուսանողները՝ ուսումնառության ժամանակ: Հետազոտության մեթոդները ներառում են գիտական հասկացությունների պատմահամեմատական վերլուծությունը, դիտումը և մեթոդական ռեֆլեքսիան:

Կիրառվել են գիտական հասկացությունների պատմահամեմատական վերլուծության, դիտման, մեթոդական ռեֆլեքսիայի մեթոդները:

ՔՆՆԱՐԿՈՒՄ

Ուսուցման տեխնոլոգիա

Հեղինակներից շատերը, խոսելով «ուսուցման տեխնոլոգիայի» մասին, որոշակի գործողություններ կատարելիս կենտրոնանում են երաշխավորված վերջնական արդյունքի վրա (**Айнутдинова И., 2011**): Ըստ այս հեղինակի՝ «տեսականորեն ամեն մի հնար կարելի է հասցնել տեխնոլոգիայի մակարդակի, որը ենթակա է կրկնակի կատարելագործման և օպտիմալ դիդակտիկ գործիքներ և մեթոդական հնարներ գտնելու»:

Կանադացի դասախոս Լ. Դեմարեն տեխնոլոգիաները սահմանում է որպես «այլ միջոցների օգտագործում, որոնք չեն սահմանափակվում դասախոսի ծայնով, ձեռնարկով և թղթային տարբերակի վարժություններով» (**Desmarais L., 1998**), որ ցույց է տալիս հասկացության լայն ընդգրկումը և որ այն չի սահմանափակվում միայն նոր տեխնոլոգիաներով, թեև վերջիններս (հատկապես ինֆորմատիկան) մեծ տեղ են գրավում:

«Տեխնոլոգիա» հասկացությունը լայն իմաստով ենթադրում է ուսուցման ընթացքում տեղեկատվության մշակման, ներկայացման, փոփոխման մեթոդների և միջոցների ամբողջություն, և «տեխնոլոգիան ներկայացնում է ուսումնական գործընթացի իրացման բովանդակային կամ առարկայական հնարը» (**Беспалько Б., 1989**):

Ակնհայտ է, որ ֆրանսերենի դարձվածային կազմը բառապաշարի կարևորորագույն բաղադրիչն է: Կարևոր է այն ուսուցանել որպես յուրահատուկ

բառապաշար, որը ոչ միշտ է հնարավոր թարգմանել, այսինքն՝ տալ համարժեք թարգմանություն:

Ինչպես հայտնի է, դարձվածային միավորները հարուստ հանրամշակութային տեղեկատվություն են պարունակում: Այլ հարց է ինչպես պիտի վարվել այդ տեղեկատվության հետ:

Ֆրանսերենի մասնագիտական դասընթացում անհրաժեշտ է կիրառել նոր և նորագույն ուսուցման տեխնոլոգիաներ: Կարելի է առանձնացնել տեղեկատվական-հաղորդակցական, անձնակողմնորոշիչ, քննադատական մտածողության զարգացման, նախագծային, պրոբլեմային, խաղայնացման տեխնոլոգիաները: Մի կողմից խնդիր է դրվում ուսուցանել ֆրանսերեն դարձվածքները որպես բառապաշարի անքակտելի բաղադրիչներ, մյուս կողմից՝ դարձվածային միավորների ուսուցումը դնել հաղորդակցական հիմքերի վրա:

Տեղեկատվական-հաղորդակցական տեխնոլոգիա

Ակնհայտ է, որ տեղեկատվական-հաղորդակցական տեխնոլոգիան կիրառվում է տարբեր խնդիրների լուծելիս և ժամանակակից օտար լեզվի ուսուցման լսարանը կամ դասարանը հնարավոր չէ պատկերացնել առանց ՏՀՏ-ի կիրառման: ՏՀՏ-ի միջոցով հնարավոր է դառնում շատ արագ ուսումնասիրության առարկա դարձնել այս կամ այն դարձվածային միավորը՝ գտնել, բացահայտել նրա կիրառման ենթատեքստերը և հնարավորությունները, ինչպես նաև այն գործածել որպես ակտիվ խոսքի բաղադրիչ:

Կանադացի հետազոտող Ռ. Բիբոն «թվային կրթական ռեսուրսները» համարում է «Համացանցային ծառայությունների, կառավարման, խմբագրման և հաղորդակցության ծրագրաշար (ծրագրային ապահովում, կրթական հարթակներ և պորտալներ, որոնման համակարգեր, կրթական ծրագրեր) (Bibeau R., 2016): Էլեկտրոնային տեղեկատվությունը և տարբեր տեքստերն օգտակար են, քանի որ դասավանդողների կամ ուսանողների համար որպես տեղեկատվական և հաղորդակցական տեխնոլոգիաներով կրթական կամ նախագծային գործունեության մաս են կազմում:

Թվային ռեսուրսները ծառայում են որպես կարևոր աղբյուրներ ուսումնական գործընթացում՝ ապահովելով անհրաժեշտ տեղեկատվություն և գործիքներ հայախոս ուսանողների և դասավանդողների համար:

Ֆրանսերեն դարձվածային միավորների ուսուցումն իրականացնելիս հասանելի են բազում տեղեկատվական հարթակներ և որոնման համակարգեր: Ուսանողները կարող են օգտագործել այդ հարթակներից ստացված համապատասխան տեղեկատվությունը, օգտվել էլեկտրոնային տեղեկատուներից (օրինակ՝ առցանց տվյալների բազաներ), ունենալ սեփական անձնական ռեսուրսներ և հավաքել տեղեկություններ մշակութային, ազգային և մարզական իրադարձությունների մասին:

Ֆրանսիացի լեզվաբաններ Ֆ. Մանժենոն և Տ. Սուբրիեն օրինակ, կարծում են, որ «Le point du FLE» (<http://www.lepointdufle.net>) պորտալը լիովին արտացոլում է մանկավարժական ռեսուրսների դասակարգումը (**Mangenot F., Soubrié T., 2010**), իսկ «Français Facile» (<https://www.francaisfacile.com/>) կայքի միջոցով հնարավոր է դառնում հետևել ֆրանսերենի ուսուցմանն առնչվող մանկավարժների գործունեությանը՝ օգտվելով տարբեր մանկավարժական ռեսուրսներից, ուսուցման նյութերից և վարժություններից ու առաջադրանքներից:

Քննադատական մտածողության զարգացման տեխնոլոգիա

Քննադատական մտածողության զարգացման տեխնոլոգիայի կիրառման վերաբերյալ կարելի է պնդել, որ դարձվածային միավորների վերլուծությունը պարարտ հող է ստեղծում հետաքրքիր բացահայտումների համար: Արդյունավետ է ֆրանսերեն դարձվածային միավորների ուսուցման գործընթացում կիրառել ԽԻԿ համակարգը: Այն հնարավորություն է ընձեռում բոլոր՝ խթանման, իմաստավորման, կշռադատման փուլերում ներմուծել, վերլուծել, տարբեր խոսքային իրադրություններում կիրառել այս կամ այն դարձվածային միավորը:

Խթանման փուլում սովորողներին նախապատրաստում են նոր դարձվածքների ընկալմանը: Դա կարելի է կատարել համապատասխան արտահայտության կամ տեքստի վերլուծության ընթացքում: Հաջորդ փուլում

սովորողներին առաջարկվում է բացահայտել նոր դարձվածքի վերաբերյալ նրանց գիտելիքները:

Նպատակահարմար է ընթերցել ֆրանսիական դասական գրականությունից տեքստեր կամ տեքստերի հատվածներ, որոնք պարունակում են դարձվածային միավորներ: Օրինակ՝

- Avoir l'œil américain դարձվածքը, որը նշանակում է «սուր և ճշգրիտ տեսողություն ունենալ՝ նկատելու մանրությունները», հաճախ հանդիպում է Օնորե դը Բալզակի ստեղծագործություններում: Նրա գործերը հայտնի են կերպարների և մանրամասնությունների նկարագրությամբ, որը դարձվածքի կիրառումը խորհրդանշական է դարձնում :
- «Faire de l'œil à quelqu'un» դարձվածքը, որը նշանակում է «սիրալիր կամ հրապուրիչ հայացք նետել մեկի վրա», հանդիպում է Մոլիերի կատակերգություններում, ինչպիսիք են «Տարտյուֆը» կամ «Դոն Ժուանը»: Այն օգտագործվում է սիրային կամ սիրախաղային իրավիճակների նկարագրության ժամանակ:

Ակտիվացման փուլում ուսանողները սկսում են քննարկել դարձվածային միավորի կիրառման իմաստային-գույնգործական դաշտը, կիրառման ենթատեքստը: Նրանք հիմնականում հետաքրքրություն են ցուցաբերում դարձվածային միավորի ծագումաբանության, ստեղծման պատմության, կիրառման հնարավորությունների նկատմամբ: Կարևոր է այն, որ այդ փուլում առաջարկվում է կիրառել մտագրոհի, խմբավորման, պրիզմայի, «Մտածի՛ր-զո՛ւյգ կազմի՛ր-քննարկի՛ր» մեթոդները:

Իմաստի ընկալման փուլում նպատակ է դրվում պահպանելու սովորողների հետաքրքրությունը և խորացնելու նրանց ներգրավվածությունը: Այս փուլում փորձ է արվում համեմատելու տվյալ դարձվածային միավորը հայերեն համարժեքի հետ՝ վեր հանելով լեզվամշակութային առանձնահատկությունները, եթե, իհարկե, դրանք առկա են: Դրա համար կիրառվում են հետևյալ մեթոդներն ու մեթոդական հնարները՝ T-աձև աղյուսակ, գաղափարների քարտեզագրում, Վենի դիագրամ,

փոխգործուն նշանների համակարգ, բանավեճ, զրույց, համառոտ դասախոսություն, կարուսել և այլն:

Կշռադատման փուլում յուրացրած դարձվածային միավորը խոսքային տարբեր իրադրություններում կամ ենթատեքստերում կիրառելու խնդիր է դրվում: Կշռադատման փուլում կիրառվում են «Քառաբաժան», «Խորանարդում», «Երեք բանալի», «Մեկ կողպեք» մեթոդները:

Նախագծի իրականացումը ուսանողների մեջ ձևավորում է անկախության զգացում՝ գիտելիքների ձեռքբերման և կրթական ու ճանաչողական գործունեության ոլորտում փորձ ձեռք բերելու գործում: Նախագծային մեթոդը բնույթով հաղորդակցական է, որը հնարավորություն է ընձեռում ուսանողներին ներգրավվելու ուսումնական իրական գործունեության մեջ, սովորեցնում է նրանց հանդուրժող լինել այլ մարդկանց կարծիքների նկատմամբ և արտահայտել իրենց կարծիքը, նրանց հնարավորություն է տալիս դրսևորելու իրենց զգացմունքները, ինչպես նաև ստեղծում է անձնական պատասխանատվության գիտակցում (Ревина П., 2023):

Կարևոր է կրթական գործընթացի յուրաքանչյուր մասնակցի տրամադրել լեզվի իմացության մակարդակին համապատասխան առաջադրանք և կազմակերպել առաջադրանքների կատարումն այնպես, որ բոլոր ուսանողները ակտիվորեն ներգրավվեն (Polat 2000: 7): Նախագծի կատարման ընթացքում ուսանողներին կարելի է առաջարկել համեմատել ֆրանսերեն և հայերեն որևէ դարձվածային միավոր: Օրինակ՝ «faire Caï'n» (բառացի՝ «Կայեն անել») արտահայտությունը գալիս է Աստվածաշնչից, որտեղ Կայենը սպանեց իր եղբայր Աբելին՝ նախանձից ելնելով: Ֆրանսերենում այս արտահայտությունը օգտագործվում է, երբ խոսքը վերաբերում է հուսահատ ու մեղավոր գործողություն կատարելուն, կամ երբ մարդը անցնում է ագրեսիվ արարքների՝ նախանձից կամ մրցակցությունից դրդված: Այս արտահայտության իմաստը դասավանդողն ու սովորողը հասկանում են, մինչդեռ հայկական դարձվածային ակտիվ բառապաշարի մեջ այն առկա չէ: Սակայն Պ. Բեդիրյանի դարձվածաբանական

բառարանում (**Բեդիրյան Պ., 2011**) գրանցված են **Կայեն** բաղադրիչով մի շարք արտահատություններ՝ **Կայենի դրոշմ, ճակատին Կայենի խարանդ կրել, մեկի գլխին Կայենի նզովք կարդալ, Կայենի որդի**: Բոլոր դեպքերի հիմքում եղբայրասպանի, դավաճանի իմաստն է ընկած:

Անձնակողմնորոշիչ ուսուցման տեխնոլոգիա

Անձնակողմնորոշիչ ուսուցման տեխնոլոգիայի կիրառումը նպաստում է հետևյալ մանկավարժական պայմանների ստեղծմանը.

- մանկավարժը դասի ընթացքում ստեղծում է բարենպաստ հուզական մթնոլորտ, ներառյալ զարգացման մոտիվացիան,
- դասի սկզբում ուսումնական գործընթացի բոլոր մասնակիցները ձևակերպում են թեման,
- դասավանդողը թույլ է տալիս սովորողներին ընտրել՝ ինչպե՞ս սովորել նյութը (տեքստ, գծապատկերներ, աղյուսակներ և այլն),
- դասավանդողը օգտագործում է խնդրի վրա հիմնված առաջադրանքներ,
- դասավանդողը և ուսանողները միասին վերլուծում են ուսանողի (ճիշտ/սխալ) պատասխանը, բացահայտում պատճառաբանման մեթոդը,
- դասավանդողն ամփոփում է դասը և անդրադարձ անում՝ այդպիսով ապահովելով հետադարձ կապ ոչ միայն դասի ընթացքում ձեռք բերված գիտելիքներին, այլև սովորողների հուզական (հոգեկան) վիճակին,
- դասավանդողը պատճառաբանում է յուրաքանչյուր սովորողի գնահատականները,
- դասավանդողը հնարավորություն է տալիս յուրաքանչյուր առաջադրանքը մեկնաբանելիս անհատապես տնային առաջադրանք ընտրել (**Тыгузбаева О., 2015**):

Այս տեխնոլոգիայի կարևոր առանձնահատկությունն այն է, որ դասավանդողները պետք է հավատան սովորողների ստեղծագործական կարողություններին:

Անձնակողմնորոշիչ տեխնոլոգիաների մյուս առավելությունն այն է, որ յուրաքանչյուր հարց քննարկվում և վերլուծվում է փոքր կամ մեծ խմբերով աշխատող ուսանողների միջոցով:

Հոգեբանական ինքնորոշման և ռեֆլեքսիայի տեխնոլոգիա

Հոգեբանական ինքնորոշման տեխնոլոգիան օգնում է ուսանողներին ինքնուրույնություն դրսևորելու տարբեր դարձվածային միավորներ ճանաչելու, ներկայացնելու կամ ակտիվ խոսքում գործածելու հարցում: Ամեն մի ուսանող ընտրում է որոշակի իրադրություն, որը հնարավորություն կընձեռի գործածելու ֆրանսերեն այս կամ այն դարձվածային միավորը (**Якиманская И., 2000**):

Ռեֆլեքսիա (լատ. reflexio անդրադարձում) նշանակում է կշռադատություն՝ խորհրդածության տեսակ, որի դեպքում մտածողությունն անդրադառնում է իր սեփական գործունեությանն ու բովանդակությանը, մասնավորապես՝ առարկաների մասին իր պատկերացումներին (**Հայրապետյան Ա., 2011**):

Հոգեբանամանկավարժական գրականության մեջ «ռեֆլեքսիա» հասկացությունը սահմանվում է նախևառաջ գործունեության տեսության տեսանկյունից, այն առումով, որ այդ մեկնաբանվում է սուբյեկտի կողմից՝ որպես իր գործունեության ճանաչողական կամ հուզական մակարդակներում գիտակցման գործընթաց: Հաղորդակցության տեսության համատեքստում այս հասկացությունը ձեռք է բերում գործառական, բովանդակային նոր բնութագրեր, որտեղ առաջնային դեր են ստանում անձի ինքնավերլուծական կարողությունները (**Մատինյան Ն., 2024**):

Օտար լեզվի ապագա ուսուցչի պատրաստման տեսանկյունից առանձնանում է ռեֆլեքսիայի տեխնոլոգիան, երբ սովորողները գիտակցում են, թե ի՞նչ խոսքային գործունեությամբ է կարելի հասնել որոշակի արդյունքի: Բառապաշարի դասավանդման մեջ ռեֆլեքսիայի տեխնոլոգիան միտված է կրթական փորձի

ըմբռնմանը, ուսումնական գործունեության նոր ռազմավարությունների և մոտեցումների մշակմանը և ռեֆլեքսիվ ու վերլուծական հմտությունների զարգացմանը: Ուսանողները փորձում են ի մի բերել, ընդհանրացնել դարձվածային միավորների մասին իրենց փորձը, փորձում են հասկանալ, թե ինչպե՛ս են ներմուծվում, յուրացվում, ամրապնդվում դարձվածքները: Արդյունավետ է, երբ յուրաքանչյուր ուսանող հավաքում է ուսուցման ընթացքում յուրացրած այն դարձվածքները, որոնք ինքը համարում է հետաքրքիր, կարևոր: Ռեֆլեքսիայի մեթոդով, հատկապես նախագծային մեթոդի հետ համադրելով, հնարավոր է հասնել շոշափելի արդյունքների:

Արդյունավետ մոտեցում է խոսքային տարբեր իրադրություններում ուսանողներին ներկայացնել այն դարձվածային միավորները, որոնք երբեմն սխալ են մեկնաբանում անգամ լեզվակիրները: Օրինակ՝ *Ça fait la rue Michel* արտահայտությունը, որն ունի փարիզյան արմատներ, նշանակում է «հաշվարկը ճիշտ է, բավարար է կամ բավարարում է պահանջներին»: Այն ծագում է 19-րդ դարի Փարիզի կյանքից. այժմ հնացած է: Այս արտահայտության ծագումը կապված է Փարիզի 3-րդ շրջանում գտնվող *Michel-le-Comte* փողոցի անվան հետ, որտեղ տեղակայված էին բազմաթիվ թերթերի խմբագրություններ: Արտահայտությունը հավանաբար գործածել են այն ժամանակների կառապանները, որոնք ուղևորին տեղ հասցնելուց և վճար ստանալուց հետո նշում էին, որ գումարը բավարար է: Սկզբնական *ça fait le compte* («հաշիվը համապատասխանում է») արտահայտությունը ժամանակի ընթացքում վերափոխվեց՝ դառնալով *ça fait la rue Michel-le-Comte* և ավելի ուշ՝ *ça fait la rue Michel*:

Ճիշտ է նկատվել, որ օտար լեզվի յուրահատկությունը մարդկային հանրույթի որոշակի գործունեության ուսուցումն է: Ի տարբերություն այլ առարկաների՝ օտար լեզվի օբյեկտը ոչ թե գիտությունն է լեզվի մասին, այլ լեզվի միջոցով ծավալվող խոսքային գործունեությունը. ուսուցման ընթացքում ձեռք բերված գիտելիքները,

կարողություններն ու հմտությունները միջոց են այլ նպատակների իրականացման համար (**Աստվածատրյան Մ., 1985**):

Եվս մեկ օրինակ դիտարկենք՝ la Cour des Miracles արտահայտությունը, որը նշանակում է «Հրաշքների գավիթ»: Միջնադարյան Փարիզում այդպես էին անվանում աղքատներով ու թափառաշրջիկներով բնակեցված թաղամասեր: Մուրացկանները ձևանում էին հաշմանդամ՝ ողորմություն ստանալու համար, իսկ գիշերը «հրաշքով» առողջանում էին, որ հիմք է դարձել անվանման համար: Ակնհայտ է, որ ժամանակակից լեզվակիրը դժվարությամբ է հասկանում այս դարձվածքը:

Ակտիվ բառապաշարը հարստացնելու նպատակով ուսանողներին կարելի է ներկայացնել մի շարք դարձվածքներ հենց դարձվածաբանական բառարանից (**Բարլեզիզյան Ա., 2018**), որոնք ընդգրկում են «հրաշք» (miracle) բաղադրիչը, օրինակ՝ comme par miracle - կարծես հրաշքով, crier (au) miracle - զմայլվել, սքանչանալ որևէ բանով, faire miracle - հրաշք ազդեցություն, տպավորություն թողնել, tenir du miracle - հրաշք թվալ, զարմանահրաշ լինել: Այսպիսի դարձվածքները կօգնեն ուսանողներին ավելի խոր հասկանալու լեզվի ոճական առանձնահատկությունները և դրանց կիրառությունը տարբեր համատեքստերում:

Կարելի է նաև ուսանողներին առաջարկել, որ իրենք գտնեն հայերեն նմանատիպ դարձվածքներ:

Խաղայնացում

Ակնհայտ է, որ, միայն ճիշտ կիրառելով դարձվածային միավորները, հնարավոր չէ պատշաճ յուրացնել դրանք: Խնդիր է դրվում դրանք կիրառել խոսքային տարբեր իրադրություններում: Այդ առումով արդյունավետ է կիրառել խաղայնացում կամ gamification տեխնոլոգիան: Այն առաջին անգամ օգտագործվել է 2002 թ. Նիք Փիլլինգի «Բանակցման արվեստը» գրքում (**Peeling N., 2011**): Ըստ հետազոտողների՝ խաղայնացումը խաղային տեխնոլոգիաներից նրանով տարբերվում է, որ «իրականությունը մնում է իրականություն՝ չվերաձվելով խաղի» (**Орлова О., Титова В., 2015**): Իսկապես, խաղի ընթացքում

ուսանողը հաճախ այլ դերեր է ստանձնում: Խաղայնացումը ուսուցման կազմակերպման միջոց է, որն ունի ահռելի մանկավարժական ներուժ, քանի որ թույլ է տալիս խթանել հետաքրքրությունը՝ մասնակիցներին թողնելով իրական աշխարհում՝ լուծելով իրական կրթական խնդիրներ:

Ի տարբերություն սովորական խաղի՝ խաղայնացումը առաջին հերթին ուղղված է կրթական արդյունքների հասնելուն, ուստի կրթության մեջ խաղային տեխնոլոգիաների օգտագործումը ցույց է տալիս դրա արդյունավետությունը (Yakovleva A., 2021).

Խաղայնացման առավելություններից մեկն այն է, որ լեզվակիրներին բնորոշ խոսքային իրադրությունները մոդելավորվում են թվային տեխնոլոգիաների միջոցով: Ընդ որում, դարձվածային յուրաքանչյուր միավոր հնարավոր է դառնում «փորձարկել», այսինքն՝ կիրառել ակտիվ խոսքում ոչ միայն երեսադրեր, այլև առցանց:

Նոր խաղերը ևս կարող են արդյունավետ գործիք դառնալ դարձվածային միավորների ուսուցելիս: Մի դեպքում դրանք նպաստում են ուսանողների միջմշակութային հաղորդակցության հմտությունների զարգացմանը՝ օգնելով նրանց ճիշտ հասկանալու, ապա նաև կիրառելու միջմշակութային տարբեր իրավիճակներում: Մյուս դեպքում խաղերը զարգացնում են ուսանողների միջմշակութային զգայունակությունը՝ առաջարկելով ուսումնասիրել և մեկնաբանել տարբեր մշակույթներին բնորոշ դարձվածքներ ու դրանց նշանակությունները, որոնք հաճախ էապես տարբերվում են մշակութային համատեքստերից կախված:

Այսպիսով, կարելի է պնդել, որ ֆրանսերեն դարձվածային միավորների ուսուցումը հնարավոր է դարձնել արդյունավետ, դնել հաղորդակցական հիմքի վրա՝ կիրառելով ուսուցման ժամանակակից տեխնոլոգիաներ: Ուսուցման տեխնոլոգիաների միջոցով հնարավոր է դառնում ֆրանսերեն դարձվածային միավորները ներմուծել, յուրացնել, ամրապնդել, խոսքի ակտիվ միավոր դարձնել ուսուցման տարբեր տեխնոլոգիաների, մեթոդների և հնարների համադրմամբ:

ԵԶՐԱԿԱՑՈՒԹՅՈՒՆՆԵՐ

Ֆրանսերենի դարձվածային պաշարը այդ լեզուն սովորողի բառապաշարի կարևոր բաղադրիչն է: Ֆրանսերենի դարձվածային միավորների ուսուցմանը նպաստելու համար կարելի է առանձնացնել տեղեկատվական-հաղորդակցական, անձնակողմնորոշիչ, քննադատական մտածողության զարգացման, նախագծային, պրոբլեմային, խաղայնացման տեխնոլոգիաները:

Տեղեկատվական-հաղորդակցական տեխնոլոգիան կարևորվում է հատկապես տեղեկատվության արագ հավաքագրման, համակարգման, համապատասխան դարձվածքի որոնման տեսանկյուններից:

Քննադատական մտածողության զարգացման տեխնոլոգիան նպատակահարմար է կիրառել խնդրահարույց ուսուցում իրականացնելու գործընթացում, երբ ուսումնասիրվող դարձվածքը դիտարկվում է որպես նոր տեղեկատվության աղբյուր, հանրամշակութային բնույթի իրույթ, պատմամշակութային յուրահատուկ իրողություն: ԽԻԿ համակարգն այդ առումով արդյունավետ տեխնոլոգիա է, քանի որ նպաստում է բառապաշարի ակտիվացմանը հատկապես կշռադատման փուլում: Այս տեխնոլոգիան պարունակում է գիտահետազոտական աշխատանքի տարրեր, քանի որ ուսանողները փորձում են իրականացնել դարձվածային միավորի թե՛ համաժամանակյա, թե՛ տարժամանակյա վերլուծություն:

Նախագծային մեթոդի կիրառումը նպաստում է դարձվածքների ուսուցումը հաղորդակցական հիմքի վրա դնելուն:

Անձնակողմնորոշիչ ուսուցման տեխնոլոգիայի կիրառումը նպաստում է դասի ընթացքում բարենպաստ հուզական, ստեղծագործական մթնոլորտի ստեղծմանը, ռեֆլեքսիայի նոր մակարդակի ձևավորմանը, գնահատման օբյեկտիվության ապահովմանը:

Հոգեբանական ինքնորոշման և ռեֆլեքսիայի տեխնոլոգիայի կիրառումն օգնում է ուսանողներին ընդհանրացնելու դարձվածային միավորների մասին

իրենց փորձը, յուրացնելու ռեֆլեքսիայի բարձր մակարդակում նոր ներմուծվող դարձվածային միավորները:

Խաղայնացում ուսուցման տեխնոլոգիայի կիրառումը հիմք է ստեղծում ոչ միայն մոդելավորելու լեզվակիրներին բնորոշ խոսքային իրադրություններ, այլև շարունակաբար ճշգրտելու դարձվածքները կիրառելու գործընթացը՝ օգտվելով հեռահաղորդակցման տեխնոլոգիաների ընձեռած հնարավորություններից:

ԳՐԱԿԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

1. **Աստվածատրյան Մ. (1985)**, Օտար լեզուների դասավանդման մեթոդիկա, Դասագիրք բուհերի համար, Երևան, «Լույս» հրատ.:
2. **Բարլեզիզյան Ա. (2018)**, Դարձվածքների և արտահայտությունների ֆրանսերեն-հայերեն բառարան, Երևան, ՀՀ ԳԱԱ «Գիտություն» հրատ.:
3. **Բեդիրյան Պ. (2011)**, Հայերեն դարձվածքների ընդարձակ բացատրական բառարան, Երևան, ԵՊՀ հրատ.:
4. **Հայրապետյան Ա. (2011)**, Օտար լեզուներ բառարան, Երևան, Հեղինակային հրատ.:
5. **Մատինյան Ն. (2024)**, Ինքնագնահատումը և ինքնազարգացումը որպես ուսուցչի մասնագիտական կարողունակություններ, Ուսումնամեթոդական ձեռնարկ, Երևան, Հեղինակային հրատարակություն:
6. **Беспалько В. (1989)**, Слагаемые педагогической технологии, Москва, “Педагогика”.
7. **Айнутдинова И. (2011)**, Инновационные технологии в обучении иностранным языкам в вузе: интеграция профессиональной и иноязычной подготовки конкурентоспособного специалиста: (зарубежный и российский опыт) / Настольная книга педагога-новатора, Казань, Издательство Казанского университета.
8. **Орлова О., Титова В. (2015)**, Геймификация как способ организации обучения, Томск, Вестник ТГПУ, no. 9(162).

- <https://cyberleninka.ru/article/n/geymifikatsiya-kak-sposob-organizatsii-obucheniya/viewer> (մուտք 08.01.2025)
9. **Ревина П. (2023)**, Обучение фразеологии через проектную деятельность на уроках иностранного языка, Казань, Молодой ученый. -№47(494), с. 195-197. URL: <https://moluch.ru/archive/494/108082/>. (մուտք 05.01.2025).
10. **Тугузбаева О. (2015)**, Личностно-ориентированный подход в процессе обучения русскому языку и литературе//Научный вестник ВГАСУ: Лингвистика и международная коммуникация, Воронеж, Вып. №2(16), с. 1-5.
11. **Якиманская И. (2000)**, Личностно-ориентированное обучение в современной школе, Москва, <https://sites.google.com/site/kniznaapolkavmk> (մուտք 08.01.2025).
12. **Bibeau R.**, Taxonomie des ressources numériques et des projets éducatifs et quelques-unes d'intégration des TIC en classe, <http://www.robertbibeau.ca/taxonomie.doc>. (մուտք 08.01.2025).
13. **Lise Desmarais (1998)**, Les technologies et l'enseignement des langues, Montréal, Canada: Les Éditions Logiques, https://www.researchgate.net/publication/345302618_Analyse_de_Les_technologies_et_l'enseignement_des_langues (մուտք 08.01.2025)
14. **Mangenot F., Soubrié T. (2010)**, "Créer une banque de tâches Internet: quels descripteurs pour quelles utilisations?". In A.-L. Foucher, M. Pothier, C. Rodrigues & V. Quanquin (dir). La tâche comme point focal de l'apprentissage. Actes du 2ème colloque international Tidilem (Tice et Didactique des Langues Étrangères et Maternelles), Clermont-Ferrand 2010, p.2. <https://edutice.hal.science/edutice-00495054/PDF/Mangenot.pdf> (մուտք 08.01.2025).
15. **Peeling N. (2011)**, Brilliant Negotiations: What the Best Negotiators Know, Do and Say, Harlow, England; New York: Prentice Hall, Available at:

<https://archive.org/details/brilliantnegotia0000peel> (մուտք 08.01.2025).

16. **Yakovleva A. (2021)**, Gamification: how to turn a lesson into a game and not to overdo it // Educational portal Mel.fm: website. Available at: <https://mel.fm/ucheba/shkola/6783041-gamification> (մուտք 06.01.2025).
17. <https://www.armedu.am/> «Հայկական կրթական միջավայր» պորտալ (մուտք 10.01.2025)
18. <https://dlc.armedu.am/> «Հեռավար ուսուցման կենտրոն» պորտալ (մուտք 10.01.2025)
19. <https://esource.armedu.am/> «Ուսուցման ինտերակտիվ տեխնոլոգիաներ» հարթակ (մուտք 10.01.2025)

REFERENCES

1. **Astvatsatryan M. (1985)**, O'tar lezowneri dasavandman met'odika /Methodology of Teaching Foreign Languages/, A Textbook for Universities, Yerevan, "Luys".
2. **Barlezizyan A. (2018)**, Dard'vac'qneri & artahaytowt'yownneri franseren-hayeren bar'aran /French-Armenian Dictionary of Idioms and Expressions/, Yerevan, NAS RA "Gitutyun" Publishing.
3. **Bediryan P. (2011)**, Hayeren dard'vac'qneri y'ndard'ak bacatrakan bar'aran /Extended Explanatory Dictionary of Armenian Idioms/, Yerevan, YSU Publishing.
4. **Hayrapetyan A. (2011)**, O'tar lezowner bar'aran /Foreign Languages Dictionary/, Yerevan, Author's Publication.
5. **Matinyan N. (2024)**, Inqnagnahatowmy' & inqnazargacowmy' orpes owsowcchi masnagitakan karoghownakowt'yownner /Self-Assessment and Self-Development as Professional Competencies of a Teacher/, A Teaching Manual. Yerevan, Author's Publication.

6. **Bespalko V. (1989)**, Slagayemyye pedagogicheskoy tekhnologii /Components of Pedagogical Technology/, Moscow, “Pedagogy”.
7. **Aynutdinova I. (2011)**, Innovative Technologies in Teaching Foreign Languages in Higher Education: Integration of Professional and Foreign Language Training for a Competitive Specialist (Foreign and Russian Experience) / A Handbook for the Innovative Educator, Kazan, Kazan University Publishing.
8. **Orlova O., Titova V. (2015)**, Gamification as a Method of Organizing Learning. Tomsk, Scientific Bulletin of Tomsk State Pedagogical University, no. 9 (162). Available at: <https://cyberleninka.ru/article/n/geymifikatsiya-kak-sposob-organizatsii-obucheniya/viewer> (Accessed 08.01.2025).
9. **Revina P. (2023)**, Teaching Phraseology through Project-Based Learning in Foreign Language Lessons. Kazan, Young Scientist, no. 47(494), pp. 195-197. Available at: <https://moluch.ru/archive/494/108082/> (Accessed 05.01.2025).
10. **Tuguzbaeva O. (2015)**, A Personality-Oriented Approach in the Process of Teaching Russian Language and Literature // Scientific Bulletin of Voronezh State University of Architecture and Civil Engineering: Linguistics and International Communication, Voronezh, Issue no. 2(16), pp. 1-5.
11. **Yakimanskaya I. (2000)**, Personality-Oriented Learning in Modern School. Moscow. Available at: <https://sites.google.com/site/kniznaapolkavmk> (Accessed 08.01.2025).
12. **Bibeau R.**, Taxonomy of Digital Resources and Educational Projects and Some Ideas for Integrating ICT in the Classroom. Available at: <http://www.robertbibeau.ca/taxonomie.doc> (Accessed 08.01.2025).
13. **Desmarais L. (1998)**, Technologies and Language Teaching. Montréal, Canada: Les Éditions Logiques. Available at: https://www.researchgate.net/publication/345302618_Analyse_de_Les_technologies_et_l'enseignement_des_langues (Accessed 08.01.2025).

14. **Mangenot F., Soubrié T. (2010)**, "Creating an Internet Task Bank: What Descriptors for What Uses?" In A.-L. Foucher, M. Pothier, C. Rodrigues & V. Quanquin (Eds.). The Task as the Focal Point of Learning. Proceedings of the 2nd International Tidilem Conference (ICT and Didactics of Foreign and Native Languages), Clermont-Ferrand 2010, p. 2. Available at: <https://edutice.hal.science/edutice-00495054/PDF/Mangenot.pdf> (Accessed 08.01.2025).
15. **Peeling N. (2011)**, Brilliant Negotiations: What the Best Negotiators Know, Do, and Say. Harlow, England; New York: Prentice Hall. Available at: <https://archive.org/details/brilliantnegotia0000peel> (Accessed 08.01.2025).
16. **Yakovleva A. (2021)**, Gamification: How to Turn a Lesson into a Game and Not Overdo It // Educational Portal Mel.fm: Website. Available at: <https://mel.fm/ucheba/shkola/6783041-gamification> (Accessed 06.01.2025).
17. <https://www.armedu.am/> «Haykakan krt'akan mijavayr» portal /"Armenian Educational Environment" Portal/ (Accessed 10.01.2025).
18. <https://dlc.armedu.am/> «Her'avar owsowcman kentron» portal /"Distance Learning Center" Portal/ (Accessed 10.01.2025).
19. <https://esource.armedu.am/> «Owsowcman interaktiv texnologianer» hart'ak /"Interactive Learning Technologies" Platform/ (Accessed 10.01.2025).

Ашхен Гюрджинян

Технологии обучения французским фразеологическим единицам

Заключение

Ключевые слова и выражения: информационно-коммуникационные технологии, личностно-ориентированные технологии, развитие критического мышления, метод проектирования, проблемно-ориентированный метод, геймификация, ментальные карты, диаграмма Венна, интерактивная знаковая система.

Французские фразеологизмы являются важным компонентом лексики. Их важно преподавать как уникальный пласт языка, который не всегда имеет точные аналоги при переводе.

Можно выделить следующие технологии: информационно-коммуникационные, личностно-ориентированные, технологию развития критического мышления, проектный метод, геймификацию и другие.

Информационно-коммуникационные технологии особенно важны для быстрого поиска, координации и сбора подходящих фразеологизмов.

Технология развития критического мышления целесообразна при проблемном обучении. Изучаемая фраза анализируется как источник новой информации, отражающей национально-культурные реалии и уникальные историко-культурные лакуны. Система ВОР (вызов, осмысление, рефлексия) особенно эффективна для активизации словарного запаса, особенно на этапе размышления.

Элементы научно-исследовательской работы включены в технологию развития критического мышления, так как учащиеся проводят синхронный и диахронический анализ фразеологизмов. Применение проектного метода способствует построению обучения фразеологических единиц на коммуникативной основе.

Использование технологии личностно-ориентированного обучения помогает создать благоприятную эмоциональную и творческую атмосферу на уроке, развивать рефлексия и обеспечивать объективность оценки.

Технология психологического самоопределения и рефлексии помогает учащимся обобщать собственный опыт использования фразеологизмов и усваивать новые фразеологические единицы.

Применение технологии геймификации создает условия для моделирования речевых ситуаций, характерных для носителей языка, а также совершенствования навыков использования фразеологизмов с помощью телекоммуникационных технологий.

Ashkhen Gyurjinyan

Technologies of teaching french phraseological units

Conclusion

Key words and expressions: information and communication technologies, student-centered technologies, development of critical thinking, project-based method, problem-based method, gamification, mind maps, Venn diagram, interactive sign system.

French phraseological units are an essential component of the vocabulary. It is important to teach them as a unique layer of the language that does not always have precise equivalents in translation.

The following technologies can be highlighted: information and communication technologies, student-centered technologies, critical thinking development technology, project-based method, gamification, and others.

Information and communication technologies (ICT) are particularly important for the quick search, coordination, and collection of suitable phraseological units.

The critical thinking development technology is appropriate for problem-based learning. The idiom under study is analyzed as a source of new information reflecting national and cultural realities as well as unique historical and cultural gaps. The ERR (Evocation, Realisation of Meaning, Reflection,) system is especially effective for activating vocabulary, particularly during the reflection phase.

Elements of research work are included in the critical thinking development technology, as students conduct both synchronic and diachronic analysis of phraseological units. The use of the project-based method facilitates the communicative approach to teaching idiomatic expressions.

The use of student-centered learning technology helps create a favorable emotional and creative atmosphere in the classroom, foster reflection, and ensure objective assessment.

The technology of psychological self-determination and reflection helps students summarize their experience of using phraseological units and effectively assimilate new idiomatic units.

The use of gamification technology creates conditions for modeling speech situations characteristic of native speakers, as well as for improving the skills of using phraseological units with the help of telecommunication technologies.

Աշխեն Գյուրջինյան - Վ. Բրյուսովի անվան պետական համալսարանի ֆրանսերենի և ռոմանական բանասիրության ամբիոնի դասախոս: Գիտական հետաքրքրությունները՝ ֆրանսերեն դարձվածային միավորների ուսուցման հարցեր: Հեղինակ է 5 հոդվածի. ashkhen.gyurjinyan@gmail.com

Ашкен Гюрджинян - Преподаватель, Кафедра французской и романской филологии, Государственный Университет имени В.Я. Брюсова. Научные интересы: Методическая система обучения французским фразеологическим единицам в профессиональном курсе. Автор пяти статей.

ashkhen.gyurjinyan@gmail.com

Ashkhen Gyurjinyan - Lecturer, Chair of french and romance philology, Brusov State University. Scientific interests: Methodological System of Teaching French Phraseological Units in a Professional Course. Author of five articles. ashkhen.gyurjinyan@gmail.com

Խմբագրություն է ուղարկվել 15.02.2025թ.

Հանձնարարվել է գրախոսության 27.02.2025թ.

Հրապարակման է ներկայացվել 21.03.2025թ.